

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 10672

Tarih : 24.02.2025

10/2443

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de yok olma tehlikesi altındaki dillerin korunması, anadilinde eğitim hakkının anayasal güvenceye alınması ve kamusal hizmetlere erişimin sağlanması amacıyla Anayasa’nın 98’inci, TBMM İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve talep ederim.

Cengiz Çiçek

İstanbul Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye’de tarihsel olarak varlığını sürdüren ve halkların kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olan anadiller, resmi politikalar nedeniyle baskı altında tutulmakta ve kamusal alandan dışlanmaktadır. UNESCO’ya göre, Türkiye’de konuşulan dillerden 18’i yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ubıhça, Mlahso ve Kapadokya Yunancası ise artık konuşulmamaktadır. Osetçe, Çerkezce, Romanca, Batı Ermenice, Hemşince, Lazca, Pontus Yunancası, Abazaca ve Suret gibi diller risk altındadır. Kürtçenin Zazaca (Kirmanckî) lehçesi de giderek yok olma tehdidine yaklaşmaktadır.

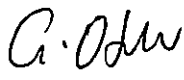
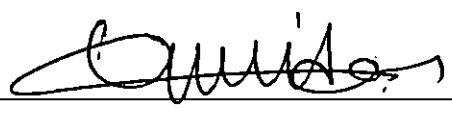
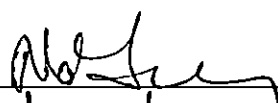
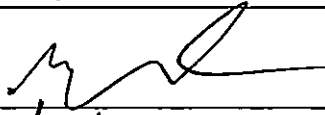
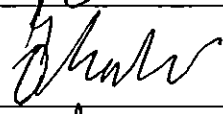
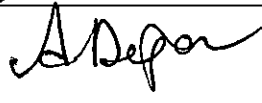
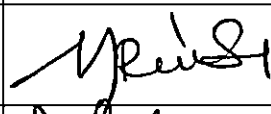
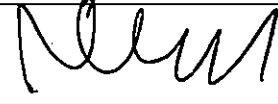
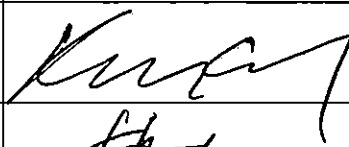
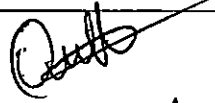
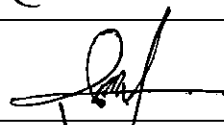
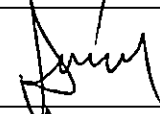
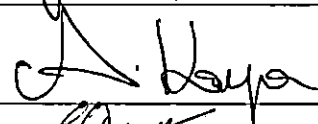
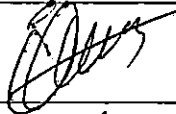
Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana uygulanan “tek dil, tek millet” politikaları Türkiye’de birçok dili asimilasyona uğratmış ve bazı dillerin tamamen kaybolmasına neden olmuştur. 2016 sonrası dönemde bu baskılar daha da artmış, anadilinde yayın yapan basın organları, eğitim kurumları ve kültürel merkezler kapatılmıştır. Kayyımlarla birlikte yerel yönetimlerde anadilinde hizmet sunumu engellenmiş, çok dilli tabelalar kaldırılmıştır. Seçmeli ders uygulamaları fiilen etkisiz hale getirilmiş, eğitimi destekleyecek kurumsal altyapılar oluşturulmamıştır. Mahkemeler, hapishaneler ve hastaneler gibi kamu hizmetlerinde anadilinde hizmet verilmemektedir.

Yapılan araştırmalar, Türkiye’de anadillerin yeni nesiller arasında hızla kullanım kaybına uğradığını göstermektedir. SAMER tarafından yapılan bir ankete göre, ebeveynler arasında anadili kullanım oranı yüksekken, 11 yaş altındaki her 5 çocuktan yalnızca 1’i anadilini konuşabilmektedir. Ara sıra konuşanlar dâhil edildiğinde bile bu oran %40’ı geçmemektedir. Yaş küçüldükçe anadil kullanım oranı azalmakta, anadilini bilmeyen çocukların oranı artmaktadır.

Anadilinde eğitim ve kamusal hizmetlere erişim, bireysel bir hak olmanın ötesinde, halkların kimliklerini ve kültürel varlıklarını korumanın temel koşuludur. Uluslararası sözleşmeler bu hakkı güvence altına alırken, Türkiye bu yükümlülöklere ya taraf olmamış ya da uygulamada gereğini yerine getirmemiştir. Avrupa Konseyi’nin Bölgesel ve Azınlık Diller Şartı’na katılmamış, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin azınlık haklarına dair 27. maddesini iç hukukta işletmemiştir. Ayrıca, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin anadil ve kimlikle ilgili 17, 29 ve 30. maddelerine koyduğu çekinceleri kaldırmamıştır. Bu nedenle çocukların kültürel kimlikleri ve eğitim hakları anayasal güvenceye alınmamış, uygulamada ise kısıtlamalar devam etmiştir.

Dil hakları; ifade özgürlüğü ve ayrımcılık yasağı gibi temel insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak Türkiye’de bu haklar, siyasi iktidarın tercihlerine bağlı olarak keyfi biçimde yorumlanmaktadır. Anadilinde yayın yapan televizyon kanallarının varlığı, devletin bu hakları tanıdığı iddiasını desteklemek için öne sürülse de Kürtçe şarkılar eşliğinde halay çekenlerin gözüaltına alınması veya kayyımlar marifetiyle “pêşî peya” yazılarının silinmesi gibi uygulamalar, resmi söylemle gerçeklik arasındaki çelişkiyi ortaya koymaktadır. Dil politikaları, kalıcı çözümler üretmek yerine, kısa vadeli siyasi kararlarla belirlenmiştir.

Bu nedenle, yok olma tehlikesi altındaki dillerin korunmasına yönelik devlet politikalarının değerlendirilmesi, anadilinde eğitim ve kamusal hizmetlere erişimdeki engellerin tespit edilmesi ve gerekli çözüm adımların atılması amacıyla bir Meclis Araştırması açılması elzemdir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	MAHMUT DİNDAR	VAN	
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
6	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
9	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKİ	BATMAN	
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
12	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
13	SEVİLAY ÇELENK	DİYARBAKIR	
14	YILMAZ HUN	IĞDIR	
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
17	ALİ BOZAN	MERSİN	
18	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	